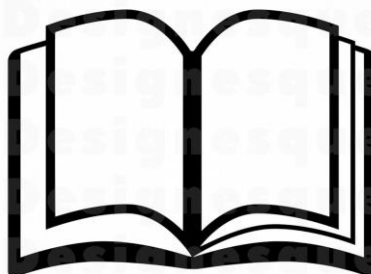

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

**до виконання кваліфікаційних робіт
здобувачами вищої освіти
за освітньо-професійною програмою
Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 204 Технологія виробництва і переробки продукції
тваринництва
галузь знань 20 Аграрні науки та продовольство
(2023 рік набору)**

ПОЛТАВА – 2023

Укладачі:

Світлана УСЕНКО, завідувач кафедри біології продуктивності тварин імені академіка О.В. Квасницького

Лариса КУЗЬМЕНКО, професор кафедри біології продуктивності тварин імені академіка О.В. Квасницького

Віктор СЛИНЬКО, професор кафедри технології виробництва продукції тваринництва

Олена МИРОНЕНКО, доцент кафедри біології продуктивності тварин імені академіка О.В. Квасницького

Світлана СУХОПАР, методист 2 категорії деканату факультету технологій тваринництва та продовольства

Світлана ТАРАНЕНКО, методист деканату факультету технологій тваринництва та продовольства

Методичні рекомендації до виконання кваліфікаційних робіт здобувачами першого (бакалаврського) рівня вищої освіти освітньо-професійної програми Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва спеціальності 204 Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва галузь знань 20 Аграрні науки і продовольство розглянуто та схвалено на засіданні кафедри біології продуктивності тварин імені академіка О.В. Квасницького 01 вересня 2023 р., протокол № 1.

Методичні рекомендації схвалені та рекомендовані до видання на засіданні ради з якості вищої освіти спеціальності Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва 01 вересня 2023 р., протокол № 1.

© ПДАУ

ЗМІСТ

ВСТУП	4
1. ВИМОГИ ДО КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ	6
2. ОBOB'ЯЗКИ КЕРІВНИКА КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ	9
3. ОBOB'ЯЗКИ ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ З ВИКОНАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ	10
4. ЕТАПИ НАПИСАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ	11
4.1. Вибір теми кваліфікаційної роботи	11
4.2. Підбір джерел та їх обробка	11
4.3. Складання плану кваліфікаційної роботи	13
4.4. Порядок підготовки кваліфікаційної роботи	18
5. ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ	20
6. ЗАХИСТ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ	27
6.1. Підготовка кваліфікаційної роботи до захисту та його організація	27
6.2. Критерії оцінювання кваліфікаційної роботи	29
Додатки	31

ВСТУП

Методичні рекомендації розроблені у відповідності до вимог освітньо-професійної програми Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва першого рівня вищої освіти за спеціальністю 204 Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва галузі знань 20 Аграрні науки та продовольство.

Методичні рекомендації містять основні вимоги до змісту та оформлення кваліфікаційної роботи, організації її виконання, порядку захисту та оцінювання.

Кваліфікаційна робота має передбачати розв'язання складного спеціалізованого завдання або практичної проблеми технології виробництва і переробки продукції тваринництва, що характеризується комплексністю та невизначеністю умов, із застосуванням теорій та методів зоотехнічної науки.

Виконання кваліфікаційної роботи суттєво підвищує якість підготовки фахівців з технології виробництва і переробки продукції тваринництва, прищеплює навички самостійного вирішення важливих науково-практичних завдань. Ця форма атестації здобувачів вищої освіти являється могутнім фактором активізації їх самостійної роботи, в яку впроваджуються елементи наукового дослідження. Вона дозволяє краще підготувати молодого фахівця до самостійної роботи в умовах мінливого середовища, повніше озброїти його новітніми науковими даними та інноваціями в змінних, невизначених умовах функціонування підприємств, організацій. У процесі виконання кваліфікаційної роботи здобувачі вищої освіти зобов'язані максимально віддзеркалити набуті теоретичні знання, вміння поєднати їх з практикою функціонування підприємств, організацій, аналізувати наукові, спеціальні та літературні джерела; узагальнювати інформацію та застосовувати сучасні методики наукових досліджень у виявленні та розв'язанні сформульованої проблеми, вирішенні поставлених завдань.

Під час розробки методичних рекомендацій виконання до кваліфікаційної роботи керувались спеціальними і локальними нормативно-правовими актами, зокрема:

1. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>

2. Стандарт вищої освіти України. Спеціальність 204 Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва. Перший (бакалаврський) рівень. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/12/21/204-Tekhn.vyr.pererob.prod.tvarynnytstva-bakalavr-VO.18.01.pdf>

3. Освітньо-професійна програма Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва першого рівня вищої освіти галузі знань 20 Аграрні науки і продовольство за спеціальністю 204 Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва. URL: <https://www.pdau.edu.ua/sites/default/files/node/12077/oppbakalavr2023->

2024nr444.pdf

4. ДСТУ 3008-95. Документація. Звіти у сфері науки і техніки. Структура і правила оформлення. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001217-96#Text>

5. Положення про організацію освітнього процесу в Полтавському державному аграрному університеті. URL: <https://www.pdau.edu.ua/content/polozhennya-pro-osvitnyu-diyalnist>

6. Положення про атестацію здобувачів вищої освіти та екзаменаційну комісію у Полтавському державному аграрному університеті. URL: <https://www.pdau.edu.ua/content/polozhennya-pro-osvitnyu-diyalnist>

8. Положення про систему внутрішнього забезпечення якості вищої освіти в Полтавському державному аграрному університеті. URL: <https://www.pdau.edu.ua/content/polozhennya-pro-osvitnyu-diyalnist>

9. Положення про оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти в Полтавському державному аграрному університеті. URL: <https://www.pdau.edu.ua/content/polozhennya-pro-osvitnyu-diyalnist>

10. Положення про порядок замовлення, видачі та обліку документів про вищу освіту та додатку до диплома європейського зразка (DIPLOMA SUPPLEMENT) у Полтавському державному аграрному університеті. URL: <https://www.pdau.edu.ua/sites/default/files/node/5555/polozhennya-provydachudokumentiv2023.pdf>

11. Положення про запобігання та виявлення академічного плагіату в Полтавському державному аграрному університеті. URL: <https://www.pdau.edu.ua/content/polozhennya-pro-osvitnyu-diyalnist>

12. Кодекс академічної доброчесності Полтавського державного аграрного університету. URL: <https://www.pdau.edu.ua/content/polozhennya-pro-osvitnyu-diyalnist>

13. Кодекс про етику викладача та здобувача вищої освіти Полтавського державного аграрного університету. URL: <https://www.pdau.edu.ua/sites/default/files/node/4518/etykaetyka.pdf>

14. Порядок перевірки академічних текстів на наявність текстових запозичень у Полтавському державному аграрному університеті. URL: <https://www.pdau.edu.ua/content/polozhennya-pro-osvitnyu-diyalnist>

РОЗДІЛ 1

ВИМОГИ ДО КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Кваліфікаційна робота – це форма атестації, що може передбачатися на завершальному етапі здобуття певного рівня вищої освіти для встановлення відповідності набутих здобувачами результатів навчання (компетентностей) вимогам освітньої програми, стандарту вищої освіти та Національної рамки кваліфікацій.

Мета кваліфікаційної роботи – самостійне розв’язання спеціалізованих завдань та практичних проблем у галузі виробництва і переробки продукції тваринництва, що передбачає застосування теорій та наукових методів, характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Кваліфікаційна робота, як метод оцінювання рівня якості підготовки має продемонструвати, що бакалавр володіє системою спеціальних знань, які здобуті у процесі навчання та практичної підготовки на рівні новітніх досягнень науки у технології у виробництві та переробки продукції тваринництва, що є запорукою його наукового мислення та творчої професійної діяльності, та вміє:

- розв’язувати спеціалізовані завдання та практичні проблеми у певній галузі сільського господарства та продовольства України, що передбачає застосування теорій та наукових методів, характеризується комплексністю та невизначеністю умов;
- працювати з інформаційними джерелами (законодавчими і нормативними документами, науковою спеціальною літературою, у тому числі виданою іноземними мовами, матеріалами Інтернету, даними звітності підприємств) з дотриманням принципів академічної доброчесності;
- викладати матеріал логічно та аргументовано;
- використовувати новітні дидактичні технології і методи;
- опановувати сучасні наукові методи для проведення теоретичних і емпіричних досліджень;
- використовувати набуті навички для розроблення пропозицій і обґрунтування рекомендацій з предмета дослідження;
- робити висновки щодо результатів проведених досліджень.

Виклад змісту кожного питання кваліфікаційної роботи має бути цілісним, логічним, доказовим і пояснювальним та науково аргументованим. Кваліфікаційна робота повинна відповідати таким вимогам і містити:

- системний аналіз проблеми відповідно до предмета наукового дослідження;
- елементи наукової новизни з предмета дослідження;
- бути належно оформленою і мати всі необхідні супровідні документи.

Кваліфікаційна робота виконується на матеріалах реальних об’єктів – підприємств, організацій будь-якої форми власності та їх об’єднань, установ і організацій.

Тема кваліфікаційної роботи має відображати проблематику у сфері технології виробництва і переробки продукції тваринництва і конструюватися на основі нормативного змісту підготовки здобувачів вищої освіти, сформульованого у результатах навчання, що формують складові професійної компетентності бакалаврів.

Керівником кваліфікаційної роботи призначається викладач, який, як правило, має науковий ступінь доктора або кандидата наук та/або вчене звання або має достатню кількість наукових публікації з напрямку наукового дослідження кваліфікаційної роботи.

Кваліфікаційна робота виконується на основі поглибленого вивчення спеціальної вітчизняної та зарубіжної літератури, передового досвіду з обраної проблеми, а також результатів власних досліджень реального об'єкта з метою вирішення визначених наукових та прикладних завдань у сфері майбутньої професійної діяльності.

Кваліфікаційна робота повинна містити результати власних теоретичних і/або практичних досліджень.

Кваліфікаційна робота має бути написана державною мовою, науковим стилем, логічно й аргументовано.

Підготовка кваліфікаційної роботи здобувачем ступеня вищої освіти бакалавр передбачає такі основні етапи виконання:

- вибір напрямку та теми дослідження, подання відповідної заяви і затвердження теми;
- визначення об'єкту, предмету, мети та завдань дослідження, затвердження індивідуального завдання на кваліфікаційну роботу;
- опрацювання джерел інформації, формування загальної концепції дослідження, методичних підходів та інструментарію, складання робочого плану кваліфікаційної роботи;
- формування теоретико-методологічних основ проблеми, яка досліджується, узагальнення існуючих концепцій, вивчення еволюції підходів до вирішення проблеми, систематизація сучасних поглядів вітчизняних та закордонних науковців;
- збирання фактичного матеріалу, економічна експертиза об'єкта дослідження, поглиблений аналіз та оцінювання показників, що характеризують предмет дослідження;
- підготовка вступу, викладення результатів дослідження в тестовій формі, висновків, додатків, упорядкування списків використаних джерел;
- оформлення кваліфікаційної роботи;
- підготовка до захисту;
- захист кваліфікаційної роботи на засіданні екзаменаційної комісії.

За структурою кваліфікаційна робота містить вступ, основну частину (як правило, 3 розділи, кожний з яких може мати підрозділи), висновки, список використаних джерел, додатки. Кваліфікаційна робота освітнього ступеня бакалавр виконується обсягом 2,0-2,5 авторських аркушів (35-40 сторінок), кількість використаних джерел – 35-40. До обсягу кваліфікаційної роботи не включають список використаних джерел та додатки. Допускається відхилення

в межах $\pm 10 \%$. Оформлення кваліфікаційної роботи має відповідати загальним вимогам до наукових робіт згідно з державним стандартом ДСТУ 3008:2015 «Інформація та документація. Звіти у сфері науки та техніки. Структура і правила оформлення».

Під час складання списку використаних джерел необхідно дотримуватися національного стандарту ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання».

Відповідність оформлення кваліфікаційної роботи встановленим вимогам визначається шляхом проведення нормоконтролю науково-педагогічним працівником, що має відповідне навчальне навантаження.

При написанні кваліфікаційної роботи здобувач вищої освіти повинен дотримуватись академічної доброчесності, а саме:

- здійснювати посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримуватись норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надавати достовірну інформацію про методики і результати досліджень, джерела використаної інформації.

Здобувачі вищої освіти також пишуть реферат кваліфікаційної роботи, який містить загальну характеристику кваліфікаційної роботи (інформацію щодо структури, кількості додатків, ілюстрацій, таблиць, використаних джерел; обсяг кваліфікаційної роботи у сторінках) та стислий виклад основного змісту (за розділами), висновки, список публікацій здобувача та анотації. Обсяг реферату – до 4-х сторінок. Реферат подається з кваліфікаційною роботою до захисту.

Захист кваліфікаційної роботи відбувається прилюдно на відкритому засіданні екзаменаційної комісії.

Кваліфікаційна робота, яка не відповідає вимогам щодо змісту та оформлення, написана без дотримання затвердженого плану, не містить матеріалів конкретного дослідження теми, обґрунтованих висновків та пропозицій, а також не має рецензії, до захисту не допускається.

РОЗДІЛ 2

ОБОВ'ЯЗКИ КЕРІВНИКА КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Керівництво кваліфікаційної роботи здійснюється з метою надання здобувачеві вищої освіти необхідної допомоги в процесі її написання, а також здійснення контролю за дотриманням тих вимог, які висуваються до роботи.

У процесі підготовки здобувачем вищої освіти кваліфікаційної роботи допускається подання керівнику окремих її частин під час консультацій. Науковий керівник повинен виявити помилки та неточності, що стосуються змісту опрацьованого матеріалу, вказати в чому вони полягають і визначити шляхи їх усунення.

Науковий керівник:

- визначає терміни виконання складових частин кваліфікаційної роботи;
- визначає порядок роботи зі студентами на всіх етапах її написання;
- визначає дні консультацій із виконання кваліфікаційної роботи;
- затверджує складений здобувачем план (завдання);
- періодично перевіряє якість і своєчасність виконання кваліфікаційної роботи;
- у разі недотримання строків виконання кваліфікаційної роботи студентами доповідає про це завідувачу кафедри або запрошує їх на засідання кафедри;
- перевіряє кваліфікаційну роботу та надає відповідний відгук на неї.

РОЗДІЛ 3

ОБОВ'ЯЗКИ ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ З ВИКОНАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Для успішного виконання навчального плану стосовно написання кваліфікаційної роботи *здобувач вищої освіти повинен:*

- своєчасно обрати тему та подати заяву на її затвердження;
- своєчасно скласти план й подати його на затвердження;
- дотримуватись вимог цих методичних рекомендацій;
- відвідувати консультації наукового керівника;
- використовувати достовірний фактичний і нормативний матеріал;
- відповідно до календарного плану надавати свою кваліфікаційну роботу на перевірку;
- дотримуватись встановлених кафедрою строків виконання та захисту кваліфікаційної роботи.

Здобувач вищої освіти несе відповідальність за достовірність та порядок використання первинної інформації та статистичного матеріалу, викладеного в кваліфікаційній роботі; обґрунтованість висновків та положень; якісний рівень кваліфікаційної роботи.

У випадку невиконання кваліфікаційної роботи у встановлений строк здобувач вищої освіти запрошується на засідання кафедри для встановлення причин невиконання роботи й розробки коригуючих заходів із кінцевим терміном виконання з відповідним фіксуванням цього у протоколі засідання кафедри.

По закінченню строку виконання коригуючих заходів здобувач вищої освіти звітує про їх виконання. У випадку невиконання коригуючих заходів здобувачем вищої освіти у встановлений строк кафедра виходить із клопотанням про відрахування здобувача вищої освіти як такого, що не виконав робочий навчальний план.

РОЗДІЛ 4

ЕТАПИ НАПИСАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

4.1. Вибір теми кваліфікаційної роботи

Тема кваліфікаційної роботи має відображати основну ідею, завдання, положення, які необхідно дослідити. Критерієм вибору теми дослідження є її актуальність щодо сучасних тенденцій розвитку науки і практики в галузі технології виробництва і переробки продукції тваринництва.

Теми кваліфікаційних робіт формулюються (визначаються) керівниками відповідно до напрямів науково-дослідної тематики кафедри, сучасних досягнень науки у предметній області сфери професійної діяльності та затверджуються на засіданні кафедр; актуалізуються (оновлюються) з огляду на необхідність (зазвичай щорічно); пропонуються та розподіляються керівником під час його зустрічі зі студентською групою; обираються за бажанням студента шляхом написання ним заяви (Додаток А). Здобувачі вищої освіти мають визначитися з напрямом теми кваліфікаційної роботи на третьому курсі навчання. Теми кваліфікаційних робіт, керівники та рецензенти затверджуються наказом ректора університету не пізніше, як за два місяці до початку захисту кваліфікаційних робіт.

Під час вибору теми:

- здобувач вищої освіти повинен враховувати свій рівень знань із даної проблеми, свої наукові інтереси, наявність джерел, фактичного матеріалу, можливість його отримання;

- здобувач вищої освіти має право запропонувати свою тему (закріплюється за ним рішенням кафедри на підставі заяви з обґрунтуванням вибору такої теми після її узгодження з керівником за умови її відповідності змісту освітньої програми);

- здобувач вищої освіти може змінити обрану раніше тему (у винятковому порядку на підставі заяви на ім'я завідувача кафедри із зазначенням причини такої заміни, яка повинна бути поважною);

- здобувачам вищої освіти не дозволяється обирати однакові теми.

4.2. Підбір джерел та їх обробка

Вивчення літератури з обраної теми слід починати з відповідних підручників, посібників, енциклопедій, довідників, з перегляду власних лекційних та семінарських конспектів, поступово переходячи до ознайомлення з монографічними роботами, статтями в періодичних виданнях тощо. В першу чергу підбирається література останніх років видання. Для полегшення підбору статей з журналів доцільно ознайомитися зі змістом статей, що були опубліковані за рік, в останньому або першому номері журналу.

Підбираючи літературу для дослідження, варто переглянути останні номери таких видань: «Вісник аграрної науки», «Scientific Progress & Innovations», «Аграрні інновації», «Тваринництво України», «Зоотехнія»,

«Сучасне птахівництво», «Біотехнологія», «Сільськогосподарська мікробіологія», «Agricultural Science and Practice (Сільськогосподарська наука і практика)», «Аграрна наука та харчові технології», «Агробіологія», «Біологія тварин», «Водні біоресурси та аквакультура», «Ефективне кролівництво та звірівництво», «Корми і кормовиробництво», «Свинарство», «Розведення і генетика тварин» та ін.

В результаті цієї роботи здобувач вищої освіти складає список літератури, який повинен включати не менш 35 джерел. За необхідності студент може узгодити цей список з керівником кваліфікаційної роботи.

Вивчення підібраної літератури полягає в складанні конспекту, робочих записів за питаннями кваліфікаційної роботи.

Літературу слід вивчати, переходячи з більш простого матеріалу до складнішого. На початку, необхідно ознайомитися з основною теоретичною літературою (підручниками, навчальними посібниками), де дається загальний огляд та напрямки дослідження по даній темі, а потім спеціальної (інструкціями, методичними вказівками).

При вивченні і конспектуванні літератури необхідно визначити, в якому питанні може бути використаний отриманий матеріал.

Під час обробки джерел для написання кваліфікаційної роботи необхідно:

- виписувати, копіювати, знаходити в електронному вигляді необхідний матеріал;
- вказувати назву джерел після обраного матеріалу (виписаного, скопійованого або знайденого в електронному вигляді) для правильного оформлення посилань;
- особливо ретельно фіксувати джерела, з яких обрані визначення, класифікації та ін.;
- користуватися довідниками, енциклопедіями, словниками;
- творчо опрацьовувати матеріали з теми кваліфікаційної роботи в друкованих та електронних журналах;
- стежити за появою нового матеріалу;
- нормативний, статистичний і фактичний матеріал опрацьовувати після вивчення теоретичних джерел;
- узагальнювати знайдений матеріал за допомогою складання таблиць, схем, графіків (для реалізації творчого підходу під час написання кваліфікаційної роботи).

Після ознайомлення із джерелами з обраної теми слід переходити до складання плану кваліфікаційної роботи. Слід пам'ятати, що тільки після огляду існуючих із даної теми джерел, можна скласти повноцінний план кваліфікаційної роботи.

4.3. Складання плану кваліфікаційної роботи

На основі попереднього ознайомлення з літературою визначається приблизне коло питань, які будуть розглянуті в окремих розділах і підрозділах. Їм даються відповідні назви, визначається зміст кожного розділу та підрозділу.

Слід звернути увагу, що план роботи повинен висвітлювати основну ідею роботи, розкривати її характер.

Складаючи план кваліфікаційної роботи, необхідно пам'ятати:

1) правильна логічна структура плану – це умова успішного розкриття теми;

2) під час вивчення і систематизації відібраної по темі літератури план може змінюватися, коригуватися, уточнюватися. Це може бути пов'язано з тим, що з окремих питань плану, виділених на самостійний розділ, не виявилося достатнього матеріалу, а з інших навпаки, є нові дані, що представляють теоретичний і практичний інтерес. Під час виникнення необхідності внесення до плану доповнень чи уточнень, останні обов'язково повинні бути узгодженими з керівником.

Зміст кваліфікаційної роботи повинен:

– відображати зміст, структуру, логічний взаємозв'язок основних частин роботи;

– містити не менше 3-х розділів із 2-4-ма підрозділами в кожному розділі;

– включати вступ, основну частину (розділи, підрозділи) й висновки;

– бути перевіреним і затвердженим керівником.

Під час складання плану необхідно звернути увагу на те, щоб:

– назва кожного розділу й підрозділу максимально точно відповідала його змісту;

– логіка розділів йшла від простого до складного, від теорії до практики, від світового досвіду до вітчизняної практики; від проблем до шляхів їх вирішення та перспектив розвитку явища;

– підрозділи повністю розкривали зміст розділу;

– назви розділів або підрозділів були простими реченнями по можливості без розділових знаків (ком, крапок з комою);

– назви розділів або підрозділів не складалися із двох або більше речень;

– план був не перевантажений великою кількістю розділів і підрозділів.

Правильно складений план забезпечує логічну послідовність розміщення матеріалу, допомагає студентові уникнути змін при написанні кваліфікаційної роботи.

Відповідно до теми кваліфікаційної роботи і розробленого здобувачем вищої освіти плану науковий керівник видає студенту завдання з календарним графіком виконання кваліфікаційної роботи (Додаток Б). Завдання затверджується завідувачем відповідної кафедри.

Кваліфікаційна робота, виконана без затвердженого плану (завдання) або за планом зі змінами без згоди наукового керівника, на перевірку не приймається.

Структура кваліфікаційної роботи.

Кваліфікаційна робота повинна мати чітку логічну структуру як за формою, так і за змістом.

Основними складовими її частинами є:

титульний аркуш;
завдання на кваліфікаційну роботу;
зміст;
вступ;
огляд літератури;
матеріали та методи досліджень;
розрахунково-технологічна частина;
висновки;
пропозиції;
список інформаційних джерел;
додатки.

Титульний аркуш є першою сторінкою кваліфікаційної роботи і оформлюється відповідно до вимог стандарту та вимог закладу вищої освіти (Додаток В).

Завдання на кваліфікаційну роботу містить зміст роботи (назви розділів), календарний план виконання роботи. Завдання затверджується керівником кваліфікаційної роботи, та завідувачем відповідної кафедри.

Зміст кваліфікаційної роботи визначається її темою і відображається в плані, що затверджується науковим керівником, розміщується безпосередньо після завдання на кваліфікаційну роботу, починаючи з нової сторінки. Зміст включає: вступ; послідовно наведені назви усіх розділів і підрозділів; висновки; пропозиції; список інформаційних джерел; додатки.

Вступ повинен складатися із зазначених нижче частин:

- 1) обґрунтування актуальності теми;
- 2) мета й завдання дослідження;
- 3) об'єкт і предмет дослідження;
- 4) практичне значення дослідження;
- 5) відомості про обсяг і структуру роботи.

У першій частині вступу – *обґрунтування актуальності теми* – здобувач вищої освіти повинен окреслити й обґрунтувати (тобто підтвердити, довести) важливість теми, її відповідність сучасним вимогам і потребам галузі технології виробництва і переробки продукції тваринництва. Дана частина вступу може починатися словами: «Актуальність даної теми полягає в тому, що».

Друга частина вступу – *мета і завдання дослідження* – передбачає необхідність окреслення мети й завдань кваліфікаційної роботи з даної теми. Мета кваліфікаційної роботи фактично вказана в її темі, а завдання – у розділах і підрозділах. Це означає, що мету кваліфікаційної роботи слід формулювати, орієнтуючись і використовуючи назву даної кваліфікаційної роботи, а завдання – орієнтуючись на назву та кількість розділів і підрозділів. Завдання є тими «кроками», які дослідник повинен здійснити для досягнення

поставленої мети. Мета й завдання кваліфікаційної роботи повинні відображати дію дослідника, тому їх формулювання слід починати зі слів: «дослідження», «з'ясування», «систематизація», «розгляд» і т. д. Текст даної частини вступу повинен починатися словами: «*Метою кваліфікаційної роботи є дослідження ... (вказати назву кваліфікаційної роботи у відповідному відмінку).* Відповідно до означеної мети в кваліфікаційній роботі були поставлені й вирішувались такі *завдання*: (і далі їх вказати у *стовпчик як перелік без нумерації* з використанням наказових дієслів: провести аналіз ... ; розкрити сутність ...; висвітлити основні положення ...; розглянути особливості (або проблеми, різновиди) ... і т. д.)». Орієнтовно кількість завдань кваліфікаційної роботи повинна дорівнювати кількості розділів.

Третя частина вступу – *об'єкт і предмет дослідження* – передбачає короткий опис об'єкта і предмета дослідження в даній дипломній роботі. При цьому слід пам'ятати, що об'єкт і предмет співвідносяться як ціле й часткове, тобто об'єкт за змістом є ширшим поняттям, ніж предмет. Через це вважається, що об'єкт включає в себе предмет, а предмет є конкретнішим, вузьчим за об'єкт поняттям.

Таким чином, предмет дослідження – це тільки ті суттєві зв'язки та відношення, що підлягають безпосередньому вивченню в даній роботі.

Об'єкт дослідження – це вся сукупність відношень різних аспектів теорії та практики науки, яка слугує джерелом необхідної для дослідника інформації. Фактично предметом дослідження є те явище чи процес, що відображені в самій назві дослідження. Тому під час формулювання предмета дипломної роботи слід орієнтуватися на її назву. Наприклад, для дипломної роботи з назвою «Культивування статевих та соматичних клітин поза організмом» *метою* є «дослідити особливості культивування статевих та соматичних клітин», *об'єктом* – «ооцит-кумулюсні комплекси, статеві клітини, соматичні клітини, ембріони», *предметом* – біотехнологічні методи отримання ооцит-кумулюсних комплексів, підготовки спермій, запліднення яйцеклітин, культивування клітин, оцінки результатів культивування». Дана частина вступу повинна починатися словами: «Об'єктом дослідження в даній роботі є ... Предметом дослідження у даній роботі є». Цей абзац є досить коротким.

Четверта частина вступу – практичне значення дослідження – містить вказівку на результати, що мають теоретичне, прикладне або науково-методичне значення, а також рекомендації щодо можливого використання цих результатів. Зазначається також інформація про участь здобувача вищої освіти у науково-дослідній роботі, у роботі студентського наукового гуртка, у студентських наукових конференціях, наявність власних публікацій.

П'ята частина вступу – відомості про обсяг і структуру роботи – передбачає опис структури кваліфікаційної роботи, тобто того, що входить у її склад. Ця частина вступу формулюється за допомогою таких традиційних слів і речень: «Кваліфікаційна робота складається зі вступу, ... (словами – кількість у родовому відмінку) розділів, висновків, переліку інформаційних

джерел і додатків. Загальний обсяг кваліфікаційної роботи становить ... сторінки комп'ютерного тексту. У тексті кваліфікаційної роботи розміщено ... (цифрами й далі – також) таблиць; ... додатків на ... сторінках; перелік використаних інформаційних джерел містить ... найменування». Вступ має бути обсягом до 3 сторінок.

Структура розділів

У теоретико-методологічній частині (огляд літератури, матеріали та методи досліджень) на основі вивчення праць вітчизняних і зарубіжних авторів, наукових монографій, статей, розглядаються теоретичні та методологічні підходи, погляди в аграрній науці на досліджувану проблему, подається виклад своєї точки зору з даного питання. Аналітична частина роботи передбачає аналіз наукової літератури з певної теми з точки зору з'ясування сучасного стану питань з теми кваліфікаційної роботи, чіткого визначення правил, напрямів і методик проведення дослідження, формування власної думки щодо розв'язання даної проблеми.

Основна частина (розрахунково-технологічна частина / результати власних досліджень) представлена у вигляді підрозділів, пунктів і підпунктів, що відображають суть роботи у певній послідовності.

При написанні розділу необхідно робити посилання по тексту на літературні джерела вітчизняних і закордонних авторів за останні 5-10 років. Не рекомендується використовувати навчальні посібники і підручники.

Структура висновків (тобто загальних висновків у кінці кваліфікаційної роботи) повинна містити такі елементи (*їх назви не треба вказувати на початку абзаців*):

- підтвердження актуальності та новизни обраної теми;
- підтвердження виконання кожного з поставлених завдань приблизно по 3-5 абзаців як висновки за кожним із поставлених у вступі завдань);
- пропозиції та рекомендації (за їх наявності), що дослідив або сформував автор кваліфікаційної роботи після дослідження опрацьованого матеріалу.

Висновки подаються у вигляді окремих лаконічних положень. Дуже важливо, щоб вони відповідали поставленим завданням. Важлива вимога до заключної частини – не повторювати змісту вступу, основної частини й висновків, зроблених у розділах.

Висновки і пропозиції є завершальною частиною роботи і у значній мірі визначають якість кваліфікаційної роботи.

Пропозиції. Формулюються як рекомендації щодо практичного використання здобутих результатів. Пропозиції повинні бути реально обґрунтованими щодо розв'язання спеціалізованих завдань та проблем у певній галузі/сфері діяльності, актуальні для впровадження у практичну діяльність.

До списку інформаційних джерел слід включати джерела, на які у тексті є посилання, а також ті, які використано при викладі конкретних наукових

положень. Список складається із законодавчих актів, нормативних матеріалів, вітчизняної та зарубіжної наукової, спеціальної літератури, фахових видань, інформаційних ресурсів Інтернету. Частка підручників, навчальних посібників в загальному переліку використаних літературних джерел не може перевищувати 10 %.

У *додатках* наводяться допоміжні матеріали: копії документів, витяги із законодавчо-нормативних документів, звіти, інструкції / положення / правила, громіздкі таблиці, рисунки тощо.

Вимоги до змісту кваліфікаційної роботи.

Наповнюючи змістом кваліфікаційну роботу, здобувач вищої освіти повинен керуватися такими ***основними вимогами***:

Розкрити тему повністю. Це означає глибоко та всебічно розкрити тему кваліфікаційної роботи, для цього необхідно чітко орієнтуватися на назву кваліфікаційної роботи і затверджений керівником план. Необхідно також стежити за тим, щоб матеріал кваліфікаційної роботи рівномірно розподілявся між розділами та підрозділами, тобто кожному з розділів і підрозділів було відведено приблизно однакову кількість сторінок.

Використати достовірні дані. Достовірність (правдивість) даних підтверджується посиланням на офіційні джерела таких даних. Ними можуть слугувати статистичні довідники, офіційні дані інформаційних агентств (переважно в електронному вигляді) або будь-які інші джерела, у яких наводяться такі дані (опубліковані статті, книги, журнали).

Використати сучасні інформаційні джерела. Переважаюча більшість використаних джерел (близько 70 %, але не менше 50 %) повинна бути сучасними, тобто за поточний і два-п'ять попередніх роки, оскільки теоретичний рівень кваліфікаційної роботи повинен відповідати сучасному рівню аграрної науки. Пізніші (давніші) роки доцільно використовувати в історичному аспекті, тобто для дослідження того, як дану проблему розглядали раніше інші науковці, або якими показниками дане явище характеризувалося в попередні роки.

Застосувати творчий підхід до аналізу проблеми. Під творчим підходом під час написання кваліфікаційної роботи слід розуміти самостійну роботу студента з узагальнення, виокремлення складових частин та визначення особливостей досліджуваного явища, систематизації, класифікації дослідженого матеріалу. Результатом реалізації творчого підходу здобувача вищої освіти до дослідження матеріалу даної теми можуть бути висловлені здобувачем вищої освіти думки щодо того чи іншого явища (з відповідним обґрунтуванням власної думки на основі критичного аналізу використаних джерел), складені здобувачем вищої освіти таблиці (в тому числі порівняльні), логічні схеми, графіки тощо, а не просте їх копіювання з інших використаних джерел. Важливо виявити уміння до самостійного творчого підходу до тих чи інших проблем, робити правильні висновки, вносити свої пропозиції із вдосконалення аграрного виробництва.

Достатньою мірою обґрунтувати висновки. Обґрунтованість висновків полягає в чіткому взаємозв'язку мети, завдань, висновків за розділами та

загальних висновків. Кожен абзац висновків повинен послідовно підтверджувати досягнення мети кваліфікаційної роботи та виконання кожного з поставлених у роботі завдань, використовуючи для цього основний матеріал кожного розділу або підрозділу, досліджені факти, твердження, виявлені особливості предмета дослідження. Разом із тим, загальні висновки в кінці роботи не повинні являти собою суму скопійованих із розділів частин тексту, а бути чітко та стисло сформульованими висновками за кожним із завдань.

Кваліфікаційна робота має бути результатом закінченого дослідження, мати внутрішню єдність і свідчити про те, що студент володіє сучасними методами наукового пошуку і спроможний самостійно вирішувати завдання, які мають теоретичне і практичне значення.

4.4. Порядок підготовки кваліфікаційної роботи

Кваліфікаційна робота освітнього ступеня бакалавр виконується обсягом 2,0-2,5 авторських аркушів (35-40 сторінок), кількість використаних джерел – 35-40. До обсягу кваліфікаційної роботи не включають список використаних джерел та додатки. Допускається відхилення в межах $\pm 10\%$.

У процесі написання кваліфікаційної роботи необхідно дотримуватися таких правил.

1. Розподіляти текст роботи між розділами й підрозділами рівномірно. На кожен розділ або підрозділи повинна припадати приблизно однакова кількість сторінок. Не слід допускати, щоб один підрозділ у тексті роботи займав 3 сторінки, а інший – 15. Обсяг одного підрозділу у 2 або 3 сторінки вважається недостатнім. У такому випадку слід скоротити кількість підрозділів у розділі.

2. Спочатку працювати над основним текстом, потім – над вступом і висновками. При цьому частина вступу, що стосується мети й завдань дослідження, його об'єкта та предмета, повинна бути визначена на початку написання роботи, а інша частина вступу – після написання основного тексту роботи, оскільки актуальність, огляд наукових джерел із даної теми й методи її дослідження стануть відомі здобувачу вищої освіти тільки після ознайомлення з матеріалом із даної теми.

3. Текст потрібно викладати від першої особи у множині. Науковий текст є безособовим, тому не прийнято писати «на мою думку», «я рекомендую», «мені здається». Натомість викладати матеріал слід так: «на нашу думку», «вважаємо», що свідчить про те, що думка автора була висловлена та знайшла підтримку у колег, наукового керівника й т. д.

4. Уважно ознайомитися зі змістом цих методичних вказівок. Помилки здобувачів вищої освіти зазвичай є типовими. Вони переважно стосуються оформлення та виникають через неухважність студентів. Тому перед тим, як прийти на консультацію до наукового керівника або здати роботу на перевірку, здобувачу вищої освіти слід ретельно переглянути методичні рекомендації.

Кваліфікаційна робота зшивається (або скріплюється) в такому порядку:

- 1) титульний аркуш;
- 2) завдання на виконання кваліфікаційної роботи;
- 3) зміст;
- 4) перелік умовних позначень (за необхідності);
- 5) вступ;
- 6) основна частина (розділи та підрозділи);
- 7) висновки;
- 8) список інформаційних джерел;
- 9) додатки.

Кваліфікаційна робота може мати довідку про рекомендації щодо впровадження та використання результатів дослідження.

Кожна складова частина кваліфікаційної роботи (вступ, розділи, висновки, перелік інформаційних джерел і додатки) повинна починатися з нової сторінки.

Підрозділи в межах кожного розділу розміщуються один після одного послідовно (через два рядки), тобто на тій же сторінці, на якій закінчився попередній підрозділ.

Висновки є підсумком проведеної роботи, завершальною частиною кваліфікаційної роботи і значною мірою визначають її якість. Написанню висновків слід приділити особливу увагу, адже їх якість яскраво свідчить про аналітичні здібності здобувача та його здатність до узагальнень.

Перелік інформаційних джерел містить бібліографічні відомості про використані під час написання даної кваліфікаційної роботи джерела. Такий перелік становить одну із суттєвих частин кваліфікаційної роботи, яка відображає самостійну творчу роботу її автора та свідчить про рівень і глибину дослідження теми.

У додатки виносяться допоміжні ілюстрації або таблиці; матеріали, які через великий обсяг, специфіку викладання або форму подання не можуть бути внесені до основної частини роботи (правові документи та ін.). Кожен додаток, окрім позначення у вигляді букви, повинен мати назву, починатися з нової сторінки, яка нумерується, продовжуючи наскрізну нумерацію сторінок за всією роботою.

Завершену кваліфікаційну роботу слід здати науковому керівнику у встановлений термін згідно з графіком виконання кваліфікаційної роботи.

РОЗДІЛ 5

ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Оформлення кваліфікаційної роботи повинно відповідати загальним вимогам до наукових робіт згідно з державним стандартом ДСТУ 3008-95 «Документація. Звіти у сфері науки та техніки. Структура і правила оформлення» та вимогам ЄСКД (єдина система конструкторської документації).

Мова кваліфікаційної роботи – державна, стиль – науковий, чіткий, без орфографічних і синтаксичних помилок, послідовність – логічна. Пряме переписування у роботі матеріалів із літературних джерел є неприпустимим без посилання на них.

Кваліфікаційну роботу на захист подають у вигляді спеціально підготовленого рукопису у твердому переплетенні. Завершену і оформлену належним чином кваліфікаційну роботу обов'язково підписує автор на останній сторінці списку використаних джерел.

Текст кваліфікаційної роботи набирають на комп'ютері через 1,5 міжрядкові інтервали (29-30 рядків на сторінці), друкують за допомогою принтера на одному боці аркуша білого паперу формату А4 (210х297 мм); шрифт текстового редактора – Word Times New Roman, розмір 14 мм. Поля: зліва – 30 мм, справа – 15 мм, зверху і знизу – 20 мм. Шрифт друку повинен бути чітким, щільність тексту – однаковою.

Помилки, описки і графічні неточності, виявлені у процесі виконання кваліфікаційної роботи, допускається виправляти підчищенням, або з використанням коректора і нанесенням на тому ж місці виправленого тексту (графіки) машинописним чи рукописним способом (чорними чорнилом, пастою, тушшю). Допускається наявність не більше двох виправлень на одній сторінці.

Пошкодження аркушів, помарки і сліди неповністю видаленого попереднього тексту в роботі не допускаються.

Титульна сторінка кваліфікаційної роботи оформляється за єдиним зразком (додаток В).

За титульною сторінкою розміщують *завдання на кваліфікаційну роботу* (додаток Б), далі – *зміст* та *перелік умовних позначень* (за потреби).

На сторінці зі змістом навпроти кожної складової кваліфікаційної роботи проставляються номери сторінок, які вказують на початок викладення матеріалу.

Перелік умовних позначень надається у вигляді окремого списку, який друкують у дві колонки, у лівій за абеткою наводять позначень, у правій – детальне розшифрування.

Текст *основної частини* кваліфікаційної роботи поділяють на розділи, підрозділи, пункти та підпункти.

Заголовки структурних частин кваліфікаційної роботи «ЗМІСТ», «ВСТУП», «РОЗДІЛ», «ВИСНОВКИ», «СПИСОК ІНФОРМАЦІЙНИХ ДЖЕРЕЛ», «ДОДАТКИ» друкують великими літерами без абзацного відступу

з вирівнюванням по центру. Заголовки підрозділів друкують маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу з вирівнюванням по ширині. Крапку в кінці заголовка не ставлять. Якщо заголовок складається з двох або більше речень, їх розділяють крапкою.

Відстань між заголовком розділу та підрозділу – 10 пт.

Текст розділів друкують з абзацним відступом 1,25, вирівнювання по ширині, через 1,5 міжрядкові інтервали.

Кожну структурну частину кваліфікаційної роботи (розділ) треба починати з нової сторінки. Між останнім реченням попереднього підрозділу та заголовком наступного підрозділу робиться відступ 1 рядок.

Нумерацію сторінок, розділів, підрозділів, рисунків, таблиць, формул подають арабськими цифрами без знака №.

Нумерація сторінок кваліфікаційної роботи має бути наскрізною (включаючи ілюстрації) і проставлятися у правому верхньому куті аркуша без крапки, шрифт Times New Roman (14 кегль).

Першою сторінкою є титульний аркуш, який входить до загальної нумерації сторінок. На титульному аркуші та аркушах завдання номер сторінки не ставиться.

Складові кваліфікаційної роботи «ЗМІСТ», «ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ», «ВСТУП», «ВИСНОВКИ», «СПИСОК ІНФОРМАЦІЙНИХ ДЖЕРЕЛ» не нумерують.

Номер розділу ставлять після слова «РОЗДІЛ», без крапки, а потім з нового рядка друкують заголовок розділу великими літерами.

Підрозділ нумерують у межах кожного розділу. Номер підрозділу складається з номера розділу і порядкового номера підрозділу, між якими ставлять крапку. Наприкінці номера підрозділу ставиться крапка. Наприклад: «2.3.» (третій підрозділ другого розділу), за якою у тому ж рядку зазначають заголовок підрозділу. Заголовки підрозділів друкують маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу. Наприкінці заголовка крапки не ставлять.

Наприклад:

РОЗДІЛ 1 ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ

1.1. Порівняльна оцінка хімічного складу і поживності шротів олійних культур

У вітчизняній практиці тваринництва питома вага зерна в комбікормах промислового виробництва складає 75 %, в умовах господарств – до 82 %, у той час як в інших країнах даний показник не перевищує 45 %.

Таблиці. Цифровий матеріал, як правило, повинен оформлятися у вигляді таблиць. Таблицю слід розташовувати безпосередньо після тексту, у якому вона згадується вперше, або на наступній сторінці. На всі таблиці мають бути посилання в тексті. Кожна таблиця повинна мати номер і назву. Назву таблиці друкують жирним шрифтом малими літерами (крім першої великої) і

розміщують над таблицею симетрично до тексту. Назва має бути стислою і розкривати зміст таблиці.

Таблиці (за винятком таблиць, поданих у додатках) нумерують послідовно в межах розділу або наскрізною нумерацією через всю роботу. У правому верхньому куті над відповідним заголовком таблиці розміщують напис «Таблиця» із зазначенням її номера.

Номер таблиці повинен складатися з номера розділу та порядкового номера таблиці, між якими ставиться крапка, наприклад: «Таблиця 1.2» (друга таблиця першого розділу).

При перенесенні частини таблиці на наступну сторінку слово «Таблиця» і номер її вказують один раз справа над першою частиною таблиці, над іншими частинами пишуть слова «Продовження таблиці» і вказують номер таблиці.

Заголовок кожної граfi в шапці таблиці мусить бути по можливості коротким. Слід уникати повторів тематичного заголовка в заголовках граф, одиниці виміру зазначати у тематичному заголовку, виносити до узагальнюючих заголовків слова, що повторюються.

Бокова частина таблиці, як і шапка, потребує лаконічності. Повторювані слова тут також виносять в об'єднувальні рубрики; загальні для всіх заголовків слова розміщують у заголовку над ними.

У центральній частині таблиці повторювані елементи, які стосуються до всієї таблиці, виносять у тематичний заголовок або в заголовок граfi.

Заголовки граф повинні починатися з великих літер, підзаголовки – з маленьких. Текст таблиці друкують 14 або 12 шрифтом з одинарним інтервалом, у виняткових випадках – 10 шрифтом.

Таблицю розміщують так, щоб її можна було читати без повороту переплетеного блоку кваліфікаційної роботи або з поворотом за стрілкою годинника. Таблицю з великою кількістю рядків можна переносити на наступну сторінку.

Коли текст, який повторюється в граfi таблиці, складається з одного слова, його можна замінювати лапками; якщо з двох або більше слів, то при першому повторенні його замінюють словами «Те саме», а далі лапками.

Ставити лапки замість цифр, марок, знаків, математичних і хімічних символів, які повторюються, не можна. Якщо цифрові або інші дані в якомусь рядку таблиці не подають, то в ньому ставлять прочерк. Якщо показник не розраховується – ставиться «х».

Примітки до тексту і таблиць, в яких наводять довідкові та пояснювальні дані, нумерують послідовно в межах однієї сторінки. Якщо приміток на одному аркуші кілька, то після слова «Примітки» ставлять двокрапку (шрифт Times New Roman 12-го розміру, інтервал 1,0).

Якщо є одна примітка, то її складові частини не нумерують і після слова «Примітка» ставлять крапку.

Приклад наведення приміток до тексту та таблиць:

Примітки:

1. ...
2. ...

Ілюстрації. Основними видами ілюстративного матеріалу в кваліфікаційних роботах є: креслення, технічний рисунок, схема, фотографія, діаграма, графік.

Ілюстрації слід наводити безпосередньо після тексту, де вони згадані вперше, або на наступній сторінці, ілюстрації, розміщені на окремих сторінках роботи, включають до загальної нумерації сторінок. Кожна ілюстрація має відповідати тексту, а текст – ілюстрації.

Ілюстрацію, розміри якої більше формату А4, рекомендується розміщувати у додатках. Назви ілюстрацій розміщують після їх номерів. За необхідності ілюстрації доповнюють пояснювальними даними (підрисунковий підпис).

Номер ілюстрації, її назву та пояснювальні підписи розміщують послідовно під ілюстрацією.

Найменування графічного сюжету, що позначається скороченим словом «Рис.», нумерують послідовно в межах розділу, за винятком ілюстрацій, наведених у додатках. Порядковий номер ілюстрації, який вказується без знака номера арабськими цифрами, повинен складатися з номера розділу і порядкового номера ілюстрації, між якими ставиться крапка. Тематичний заголовок ілюстрації, що містить текст із якомога стислішою характеристикою зображеного.

Приклад позначення і нумерації ілюстрації:

Рис. 3.1. Динаміка живої маси свиней у науково-господарському досліді

Формули. При використанні формул у кваліфікаційній роботі необхідно дотримуватися певних правил їх оформлення. Формули виконуються в редакторі формул Microsoft Equation 3.0.

Пояснення значень символів і числових коефіцієнтів слід наводити безпосередньо під формулою в тій послідовності, в якій вони наведені у формулі. Значення кожного символу і числового коефіцієнта записують з нового рядка. Перший рядок пояснення починають зі слова «де» без двокрапки.

Формули в кваліфікаційній роботі (якщо їх більше однієї) нумерують у межах розділу. Номер формули складається з номера розділу і порядкового номера формули в розділі, між якими ставлять крапку. Нумери формул пишуть біля правого поля аркуша на рівні відповідної формули в круглих дужках, наприклад: (3.1) (перша формула третього розділу).

Приклад оформлення формул:

$$M_{\text{вт}} = \frac{M_{\text{мс}} \cdot V_{\text{т}}}{100}, \quad (3.5)$$

де $M_{\text{вт}}$ – маса втрат при фасуванні масла в споживчу упаковку, кг;

$M_{\text{мс}}$ – маса солодковершкового масла, кг;

$V_{\text{т}}$ – витрати при фасуванні, (0,2 %).

Наведена формула була надрукована в третьому розділі і мала п'ятий порядковий номер. Порядкові номери позначають арабськими цифрами в круглих дужках біля правого поля сторінки без крапок від формули до її номера.

Загальні правила цитування та посилання на використані джерела. Під час оформлення цитувань та посилань на використані джерела необхідно дотримуватися ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання».

При написанні кваліфікаційної роботи здобувач вищої освіти повинен посилатися на джерела, матеріали або окремі результати з яких наводяться в кваліфікаційній роботі, або на ідеях і висновках яких розроблюються проблеми, завдання, питання, вивченню яких присвячена кваліфікаційна робота. Такі посилання дають змогу відшукати документи, перевірити достовірність відомостей про цитування документа, забезпечують необхідну інформацію про нього, допомагають з'ясувати його зміст, мову тексту, обсяг. Посилатися слід на останні видання публікацій. На більш ранні видання можна посилатися лише в тих випадках, коли наявний у них матеріал, не включений до останнього видання.

Коли використовують відомості, матеріали з монографій, оглядових статей, інших джерел з великою кількістю сторінок, тоді в посиланні необхідно точно вказати номери сторінок, ілюстрацій, таблиць, формул з джерела, на яке є посилання в дипломній роботі.

Під час роботи з різними джерелами наукової етики вимагає точно відтворювати цитований текст, оскільки найменше скорочення може спотворити зміст, викладений автором. Посилання в тексті на джерела наводять у квадратних дужках із зазначенням джерела. Цифра у квадратних дужках повинна відповідати номеру джерела у списку використаних джерел (наприклад, [32]).

Посилання в тексті кваліфікаційної роботи на групу джерел слід зазначати порядковим номером за переліком посилань, виділеним двома квадратними дужками, наприклад, «... у працях деяких науковців [1-5] наведено дані ...».

Коли в тексті кваліфікаційної роботи необхідно зробити посилання на складову частину чи конкретні сторінки відповідного джерела, можна наводити посилання у квадратних дужках, при цьому номер посилання має відповідати його бібліографічному опису за переліком посилань.

Приклад оформлення цитат:

Цитата в тексті: «...великий вплив на консистенцію сиру справляє стан вологи в сирі і форми її зв'язку з іншими компонентами. Із зростанням активної кислотності і переходом білків із нерозчинного стану в розчинний у сирі збільшується кількість зв'язаної води, а кількість відносно вільної зменшується» [22].

Посилання на ілюстрації кваліфікаційної роботи вказують порядковим номером ілюстрації, наприклад: «рис. 1.2».

Посилання на формули кваліфікаційної роботи вказують порядковим номером формули в дужках, наприклад: «... у формулі (2.1)».

На всі таблиці кваліфікаційної роботи необхідно посилатися в тексті, при цьому слово «таблиця» в тексті пишуть скорочено, наприклад: «...у табл. 1.2».

У повторних посиланнях на таблиці та ілюстрації треба вказувати скорочено слово «дивись», наприклад: «див. табл. 1.3».

Для підтвердження власних аргументів посиланням на авторитетне джерело або для критичного аналізу того іншого друкованого твору слід наводити цитати.

Загальні вимоги до цитування такі:

а) текст цитати починається і закінчується лапками та наводиться в тій граматичній формі, в якій він поданий у джерелі, зі збереженням особливостей авторського написання. Наукові терміни, запропоновані іншими авторами, не виділяються лапками, за винятком тих, що викликали загальну полеміку. У цих випадках використовується вираз «так званий»;

б) цитування повинно бути повним, без довільного скорочення авторського тексту та без перекручень думок автора. Пропуск слів, речень, абзаців при цитуванні допускається без перекручення авторського тексту і позначається трьома крапками. Вони ставляться у будь-якому місці цитати (на початку, всередині, наприкінці). Якщо перед випущеним текстом або за ним стояв розділовий знак, то він не зберігається;

в) кожна цитата обов'язково супроводжується посиланням на джерело;

г) при непрямому цитуванні (переказі, викладі думок інших авторів своїми словами), що дає значну економію тексту, слід бути гранично точним у викладенні думок автора, коректним щодо оцінювання його результатів і давати відповідні посилання на джерело;

д) якщо необхідно виявити ставлення автора кваліфікаційної роботи до окремих слів або думок з цитованого тексту, то після них у круглих дужках ставлять знак оклику або знак питання;

є) коли автор кваліфікаційної роботи, наводячи цитату, виділяє в ній деякі слова, то робиться спеціальне застереження, тобто після тексту, який пояснює виділення, ставиться крапка, потім дефіс і вказуються ініціали автора кваліфікаційної роботи, а весь текст застереження вміщується у круглій дужці. Варіантами таких застережень є: (курсив наш. – Л. М.), (підкреслено мною. – Л. М.), (розбивка моя. – Л. М.).

Оформлення списку інформаційних джерел. Наприкінці кваліфікаційної роботи наводиться список використаних джерел. До цього списку включаються публікації вітчизняних і зарубіжних авторів, на які є посилання в роботі. Всі джерела вказуються тією мовою, якою вони видані.

Під час складання списку використаних джерел необхідно дотримуватися національного стандарту ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання». Зразок оформлення списку використаних джерел наведено у додатку Г.

Джерела можна розміщувати одним із таких способів: у порядку появи посилань у тексті (найбільш зручний для користування і рекомендований при написанні кваліфікаційної роботи), в алфавітному порядку прізвищ перших авторів або заголовків, у хронологічному порядку.

Додатки. Додатки оформлюють як продовження кваліфікаційної роботи на наступних її сторінках, розміщуючи їх у порядку появи посилань у тексті випускної роботи. Кожний додаток друкується з нової сторінки.

Додатки починаються з нової сторінки, після списку використаних джерел. По середині по центру сторінки великими прописними літерами друкують слово ДОДАТКИ. Нумерація цієї сторінки відображається в змісті роботи. З правого боку рядка малими літерами з першої великої друкується слово «Додаток» (але без знака №) і велика літера, що позначає додаток. Наприклад: «Додаток Б».

Додатки позначаються великими літрами української абетки, за винятком Г, Є, З, І, Ї, Й, О, Ч, Ї. Один додаток позначається як «Додаток А».

Додаток повинен мати заголовок, надрукований угорі малими літерами з першої великої симетрично відносно тексту сторінки. Якщо зміст додатка не вміщується на одну сторінку, то на наступній сторінці у верхньому правому куті зазначається «Продовження додатку...».

Текст кожного додатка за необхідності може бути поділений на розділи й підрозділи, які нумерують у межах кожного додатка. У цьому разі перед кожним номером ставлять позначення додатка (літеру) і крапку, наприклад:

А.2 – другий розділ додатка А; В.3.1 – перший підрозділ третього розділу додатка В.

Ілюстрації, таблиці та формули, розміщені в додатках, нумерують у межах кожного додатка, наприклад: рис. Д.1.2 – другий рисунок першого розділу додатка Д; формула (А.1) – перша формула додатка А.

Відповідність оформлення кваліфікаційної роботи встановленим вимогам (нормоконтроль) підтверджує підписом у поданні голові екзаменаційної комісії (додаток Е) відповідальний за нормоконтроль на кафедрі, за якою затверджена тема кваліфікаційної роботи здобувача вищої освіти. Подання друкується з обох боків на аркуші формату А5.

РОЗДІЛ 6

ЗАХИСТ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

6.1. Підготовка кваліфікаційної роботи до захисту та його організація

Атестація бакалавра передбачає публічний захист кваліфікаційної роботи.

До захисту кваліфікаційної роботи допускаються здобувачі вищої освіти, які успішно та повною мірою виконали навчальний план.

Кваліфікаційна робота піддається керівникові для перевірки у строки, визначені у завданні па виконання кваліфікаційної роботи.

В поданні голові екзаменаційної комісії щодо захисту кваліфікаційної роботи керівник надає відгук про кваліфікаційну роботу (додаток Д). В ньому визначається: актуальність дослідження; ефективність використаної методології; рівень застосування здобутих у процесі навчання теоретичних знань та підготовки до виконання наукових досліджень; вміння самостійно вирішувати наукові та практичні задачі; вміння логічно, послідовно, аргументовано викладати матеріал і робити висновки; перспективність запропонованих рекомендацій та висновків; недоліки роботи (за наявності).

Кваліфікаційна робота обов'язково повинна мати рецензію (додаток Е). Рецензентами можуть бути: фахівці-практики, науковці, викладачі ЗВО тощо.

Під час рецензування кваліфікаційної роботи рекомендується визначати: новизну постановки і розроблення задачі;

використання наукових методів дослідження;

участь здобувача вищої освіти у проведених дослідженнях, теоретичній та аналітичній обробці отриманих результатів, формулюванні наукового положення/пропозицій виробництву/методики;

обґрунтованість висновків;

вміння здобувача вищої освіти чітко, грамотно й аргументовано викладати матеріал, правильно оформлювати його;

недоліки щодо змістової частини роботи, оформлення.

Рецензія надається письмово і повинна містити загальний висновок щодо рекомендацій до захисту (рекомендовано або не рекомендовано) у екзаменаційній комісії.

Попередній захист кваліфікаційної роботи здобувач вищої освіти проходить на випусковій кафедрі. Здобувачі вищої освіти, кваліфікаційні роботи яких на попередньому захисті були оцінені позитивно, допускаються до захисту на засіданні екзаменаційної комісії.

Подана до захисту кваліфікаційна робота повинна мати на титульній сторінці підпис наукового керівника.

Захист кваліфікаційної роботи відбувається прилюдно на відкритому засіданні екзаменаційної комісії, склад якої затверджується в установленому порядку.

Здобувач вищої освіти готує для виступу доповідь та ілюстративний матеріал до неї.

Під час підготовки до захисту здобувач вищої освіти має погодити зі своїм науковим керівником складену ним стислу доповідь щодо кваліфікаційної роботи і підготовлені наочні матеріали (5-7 сторінок із найважливішими ілюстративними матеріалами згідно результатів дослідження за темою, оформленими у вигляді роздаткового матеріалу (формату А4), а також презентацію в форматі Microsoft Office Power Point.

Обсяг тексту доповіді має відповідати 5-7 хвилинам виступу. Доповідь повинна відобразити: обґрунтування актуальності теми, мету і завдання роботи, основні результати аналізу матеріалів діючої організації і творчі розробки автора, акцентувати елементи наукової новизни. Особливе місце має бути відведено обґрунтованим пропозиціям і рекомендаціям та оцінці їх ефективності.

Перед захистом здобувачу вищої освіти слід ретельно прочитати рецензію, особливу увагу звернути на висловлені рецензентом зауваження і, по можливості, дати аргументовану відповідь у доповіді.

Наочні матеріали мають послідовно ілюструвати доповідь здобувача вищої освіти і забезпечувати повноту висвітлення всіх положень, які підлягають захисту.

Захист кваліфікаційної роботи може здійснюватися як у закладі вищої освіти, так і на підприємствах, установах та організаціях різних форм власності, для яких тематика кваліфікаційних робіт поданих до захисту, становить науково-теоретичну або практичну значущість. Для осіб з особливими потребами може проводитись виїзне засідання екзаменаційної комісії (в лікувальних закладах, інших установах і організаціях тощо), протокол якого оформляється так, як і протокол засідання, що проводиться у закладі вищої освіти.

При захисті кваліфікаційних робіт до екзаменаційної комісії подаються:

- кваліфікаційна робота здобувачів вищої освіти;
- подання голові екзаменаційної комісії щодо захисту кваліфікаційної роботи;
- письмова рецензія на кваліфікаційну роботу;
- реферат (додаток Ж);
- звіт про наявність запозичень;
- наочні матеріали (за потреби).

Проведення засідання екзаменаційної комісії при захисті кваліфікаційної роботи включає:

- оголошення прізвища, імені та по батькові здобувача вищої освіти, теми його кваліфікаційної роботи;
- оголошення досягнень здобувача вищої освіти (наукових, творчих), рекомендацій кафедри;
- доповідь здобувача вищої освіти у довільній формі про результати за темою дослідження, основні наукові рішення, отримані результати, висновки та пропозиції виробництву, при цьому можуть використовуватися різні форми візуалізації доповіді;
- відповіді на запитання членів екзаменаційної комісії;

- оголошення відгуку керівника або виступ керівника зі стислою характеристикою роботи здобувача вищої освіти в процесі підготовки кваліфікаційної роботи;
 - оголошення рецензії на кваліфікаційну роботу;
 - відповіді здобувача вищої освіти на зауваження керівника кваліфікаційної роботи та рецензента;
 - оголошення голови екзаменаційної комісії про закінчення захисту.
- Процедура захисту протоколюється секретарем Екзаменаційної комісії.

Рішення екзаменаційної комісії про оцінку результатів складання атестації, про видачу здобувачам вищої освіти дипломів (дипломів з відзнакою) про закінчення вищого навчального закладу, отримання відповідного ступеня вищої освіти та відповідної кваліфікації приймається на закритому засіданні екзаменаційної комісії відкритим голосуванням звичайною більшістю голосів членів екзаменаційної комісії, які брали участь в її засіданні. При однаковій кількості голосів голова екзаменаційної комісії має вирішальний голос. Оцінки виставляє кожен член екзаменаційної комісії, а голова підсумовує результати кожного здобувача вищої освіти і виставляє оцінку.

Оцінки захисту кваліфікаційної роботи оголошуються в день захисту.

Екзаменаційна комісія присвоює здобувачу вищої освіти, який успішно виконав і захистив кваліфікаційну роботу, кваліфікацію «Бакалавр технології виробництва і переробки продукції тваринництва»».

На підставі цих рішень у закладі вищої освіти видається наказ про завершення навчання.

6.2. Критерії оцінювання кваліфікаційної роботи

Оцінювання рівня якості підготовки кваліфікаційної роботи здійснюють члени ЕК на основі встановлених правил, принципів (об'єктивності, індивідуальності, комплексності, етичності та компетентнісного підходу), критеріїв, системи і шкали оцінювання, визначених програмою атестації з урахуванням рівня досягнення результатів навчання та сформованості програмних компетентностей.

Результати оцінювання рівня якості підготовки бакалавра з технології виробництва і переробки продукції тваринництва повинні довести, що випускник:

- має концептуальні знання, здобуті у процесі навчання та практичної діяльності, включаючи основи знань сучасних досягнень науки у галузі технології виробництва і переробки продукції тваринництва;
- вміє розв'язувати складні задачі і проблем технології виробництва і переробки продукції тваринництва, що передбачає проведення досліджень та здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

Критерії та шкала оцінювання захисту кваліфікаційної роботи наведені у табл. 1, табл. 2.

Таблиця 1

Критерії оцінювання кваліфікаційної роботи

Критерії оцінювання	Кількість балів
Уміння порушити проблему й обґрунтувати її актуальність	15
Чіткість, послідовність розкриття теми і завдань дослідження та повнота аналізу літературних джерел	15
Доцільність застосування методів та методики досліджень, які розкривають заплановану проблему кваліфікаційної роботи	10
Опрацювання результатів досліджень та їх аналіз, наявність власних міркувань, творчого підходу, самостійності в розробці узагальненні висновків	20
Відповідність висновків меті та завданням досліджень. Логічність висновків та пропозицій виробництву	10
Правильність оформлення роботи відповідно державних стандартів України та вимогам нормоконтролю спеціальності	15
Відповідність доповіді та наочного матеріалу змісту кваліфікаційної роботи	10
Вміння коректно, стисло та точно відповідати на запитання і зауваження	5
Загальна кількість балів	100

Таблиця 2

Шкала оцінювання

Кількість балів	Оцінка		
	за 100-бальною шкалою	за ЄКТС	за чотирьох бальною шкалою
100-90	100-90	A	відмінно
89-82	89-82	B	добре
81-74	81-74	C	
73-64	73-64	D	
63-60	63-60	E	задовільно
59-35	59-35	FX	
34-1	34-1	F	незадовільно

**Зразок заяви на затвердження теми кваліфікаційної роботи здобувача
вищої освіти**

До наказу

Ректору Полтавського державного
аграрного університету
професору Олександру ГАЛИЧУ
здобувача вищої освіти
освітнього ступеня бакалавр
4 курсу 1 групи
освітньо-професійної програми
Технологія виробництва і переробки
продукції тваринництва
спеціальності 204 Технологія виробництва
і переробки продукції тваринництва
факультету технологій
тваринництва та продовольства
денної форми навчання
Іванова Івана Івановича

З А Я В А

Прошу Вас включити в проект наказу по університету про затвердження
тем кваліфікаційних робіт тему моєї кваліфікаційної роботи в такій редакції:
«Тема кваліфікаційної роботи»

___ 202__ року

Підпис

Погоджено:

науковий керівник

Підпис

Віктор СЛИНЬКО

Тема кваліфікаційної роботи здобувача вищої освіти Іванова Івана Івановича
затверджена на засіданні кафедри технології виробництва продукції
тваринництва _ 202__ року (протокол № _)

Завідувач кафедри

Підпис

Анатолій ПОЛІЩУК

Додаток Б

Зразок завдання кваліфікаційну роботу здобувача вищої освіти

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет технологій тваринництва та продовольства
Кафедра технології виробництва продукції тваринництва

Освітньо-професійна програма Технологія виробництва і переробки
продукції тваринництва
Спеціальність 204 Технологія виробництва і переробки продукції
тваринництва
Ступінь вищої освіти бакалавр

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри _____

_____ (ім'я та ПРІЗВИЩЕ)

«__» «_____» 20__ року

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ

(прізвище, ім'я та по-батькові здобувача вищої освіти)

1. Тема роботи: «_____»,
керівник роботи _____

(посада, ім'я та ПРІЗВИЩЕ керівника роботи)

затверджені наказом ПДАУ від «__» «_____» 20__ року № ____

2. Строк подання здобувачем вищої освіти роботи «__» «_____» 20__ р.

3. Вихідні дані до роботи: _____

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити):

Вступ _____

Розділ 1.Огляд літератури _____

1.1. _____

...

Розділ 2. Матеріали та методи досліджень _____

2.1. _____

2.2. _____

Розділ 3. Розрахунково-технологічна частина _____

3.1. _____

3.2. _____

...

Висновки

Пропозиції

Список інформаційних джерел

Додатки

4. Перелік графічного матеріалу: схеми, рисунки, графіки, діаграми за темою та об'єктом дослідження _____

5. Дата видачі завдання: «__» «_____» 20__ р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів виконання і підготовки до захисту кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Вибір і затвердження теми роботи		
2	Складання і затвердження розгорнутого плану кваліфікаційної роботи		
3	Опрацювання літературних джерел		
4	Збір, вивчення і обробка інформації, необхідної для виконання роботи		
5	Виконання теоретичного розділу роботи		
6	Виконання аналітичних розділів роботи		
7	Оформлення тексту роботи		
8	Подання роботи на перевірку на наявність запозичень		
9	Попередній захист роботи на кафедрі		
10	Нормоконтроль		
11	Доопрацювання роботи з урахуванням зауважень і пропозицій		
12	Захист кваліфікаційної роботи		

Здобувач вищої освіти _____
(підпис)

(ім'я та ПРІЗВИЩЕ)

Керівник роботи _____
(підпис)

(ім'я та ПРІЗВИЩЕ)

Додаток В

Зразок титульної сторінки кваліфікаційної роботи

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет технологій тваринництва та продовольства
Кафедра технології виробництва продукції тваринництва

Пояснювальна записка
до кваліфікаційної роботи на здобуття ступеня вищої освіти
бакалавр

на тему: «_____»

Виконав: здобувач вищої освіти
за освітньо-професійною програмою
Технологія виробництва і переробки
продукції тваринництва
спеціальності 204 Технологія виробництва і
переробки продукції тваринництва
ступеня вищої освіти бакалавр
групи 204ТВППТбд 41
Іванов Іван Іванович
Керівник: Анатолій Поліщук
Рецензент: Лариса Кузьменко

Полтава – 20__ року

**Приклади оформлення списку інформаційних джерел
(згідно з ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне
посилання. Загальні положення та правила складання»)**

Характеристика джерела	Приклад оформлення
	Книги
Один автор	Скидан О. В. Аграрна політика в період ринкової трансформації : монографія. Житомир : ЖНАЕУ, 2008. 375 с.
Два автора	Крушельницька О. В., Мельничук Д. П. Управління персоналом : навч. посіб. Вид. 2-ге, переробл. і допов. Київ, 2005. 308 с.
Три автора	Скидан О. В., Ковальчук О. Д., Янчевський В. Л. Підприємництво у сільській місцевості : довідник. Житомир, 2013. 321 с.
Чотири автори	Методика нормування ресурсів для виробництва продукції рослинництва / Вітвіцький В. В., Кисляченко М. Ф., Лобастов І. В., Нечипорук А. А. Київ : Укراгропромпродуктивність, 2006. 106 с. Основи марикультури / Грициняк І. І. та ін. Київ : ДІА, 2013. 172 с.
П'ять і більше авторів	Екологія : навч. посіб. / Б. В. Борисюк та ін. Житомир, 2003. 174 с. Методи підвищення природної рибопродуктивності ставів / Андрющенко А. І. та ін. ; за ред. М. В. Гринжевського. Київ, 1998. 124 с.
Колективний автор	Органічне виробництво і продовольча безпека : зб. матеріалів доп. учасн. III Міжнар. наук.-практ. конф. / Житомир. нац. агроекол. ун-т. Житомир : Полісся, 2015. 648 с.
Багатотомне видання	Генетика і селекція в Україні на межі тисячоліть : у 4 т. / гол. ред. В. В. Моргун. Київ : Логос, 2001. Т. 2. 636 с. Фауна України. В 40 т. Т. 36. Інфузорії. Вып. 1. Сукторії (<i>Ciliophora, Suctorea</i>) / И. В. Довгаль. Киев : Наукова думка, 2013. 271 с.
За редакцією	Доклінічні дослідження ветеринарних лікарських засобів / за ред. І. Я. Коцюмбаса. Львів : Тріада плюс, 2006. 360 с.
Автор і перекладач	Котлер Ф. Основы маркетинга : учеб. пособие / пер. с англ. В. Б. Боброва. Москва, 1996. 698 с. Брігхем Є. В. Основы фінансового менеджменту / пер. з англ. В. Біленького та ін. Київ : Молодь, 1997. 998 с.
	Частина видання
Розділ книги	Саблук П. Т. Напрямки розвитку економіки в аграрній сфері виробництва. <i>Основи аграрного підприємництва</i> / за ред. М. Й. Маліка. Київ, 2000. С. 5–15.
Тези доповідей, матеріали конференцій	Зінчук Т. О. Економічні наслідки впливу продовольчих органічних відходів на природні ресурси світу. <i>Органічне виробництво і продовольча безпека</i> : зб. матеріалів доп. учасн. II Міжнар. наук.-практ. конф. Житомир : Полісся, 2014. С. 103–108. Скидан О. В., Судак Г. В. Розвиток сільськогосподарського підприємництва на кооперативних засадах. <i>Кооперативні читання: 2013 рік</i> : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф.,

	4–6 квіт. 2013 р. Житомир : ЖНАЕУ, 2013. С. 87–91.
Статті з продовжувачих та періодичних видань	Якобчук В. П. Стратегічні пріоритети інноваційного розвитку підприємництва в аграрній сфері. <i>Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка. Сер. Економіка</i>. 2013. Вип. 148. С. 31–34. Масловська Л. Ц., Савчук В. А. Оцінка результативності і ефективності виробництва органічної агропродовольчої продукції. <i>Агросвіт</i>. 2016. № 6. С. 23–28. Акмеологічні засади публічного управління / Є. І. Ходаківський та ін. <i>Вісник ЖНАЕУ</i>. 2017. № 1, т. 2. С. 45–58. Dankevych Ye. M., Dankevych V. Ye., Chaikin O. V. Ukraine agricultural land market formation preconditions. <i>Acta Universitatis Agriculturae et Silviculturae Mendelianae Brunensis</i>. 2017. Vol. 65, №. 1. P. 259–271.
	Електронні ресурси
Книги	Ілляшенко С. М., Шипуліна Ю. С. Товарна інноваційна політика : підручник. Суми : Університетська книга, 2007. 281 с. URL: ftp://lib.sumdu.edu.ua/Books/1539.pdf (дата звернення: 10.11. 2017).
Законодавчі документи	Про стандартизацію : Закон України від 11 лют. 2014 р. № 1315. URL: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1315-18 (дата звернення: 02.11.2017). Концепція Державної цільової програми розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року : проект / М-во аграр. політики та продовольства України. URL: http://minagro.gov.ua/apk?nid=16822 (дата звернення: 13.10.2017).
Періодичні видання	Клітна М. Р., Брижань І. А. Стан і розвиток органічного виробництва та ринку органічної продукції в Україні. <i>Ефективна економіка</i>. 2013. № 10. URL: http://www.m.nayka.com.ua/?op=1&j=efektyvna-ekonomika&s=ua&z=2525 (дата звернення: 12.10.2017). Neave H. Deming's 14 Points for Management: Framework for Success. <i>Journal of the Royal Statistical Society. Series D (The Statistician)</i>. 2012. Vol. 36, № 5. P. 561–570. URL: http://www2.fiu.edu/~revellk/pad3003/Neave.pdf (Last accessed: 02.11.2017). Colletta L. Political Satire and Postmodern Irony in the Age of Stephen Colbert and Jon Stewart. <i>Journal of Popular Culture</i>. 2009. Vol. 42, № 5. P. 856–874. DOI: 10.1111/j.1540-5931.2009.00711.x.
Сторінки з веб-сайтів	Що таке органічні продукти і чим вони кращі за звичайні? <i>Екологія життя</i> : веб-сайт. URL: http://www.eco-live.com.ua (дата звернення: 12.10.2017).
	Інші документи
Законодавчі і нормативні документи (інструкції, накази)	Конституція України : станом на 1 верес. 2016 р. / Верховна Рада України. Харків : Право, 2016. 82 с. Про внесення змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» щодо удосконалення деяких положень : Закон України від 5 жовт. 2017 р. № 2164. <i>Урядовий кур'єр</i>. 2017. Інструкція про порядок нарахування і сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування : затв. наказом М-ва фінансів України від 20 квіт. 2015 р. № 449. <i>Все про бухгалтерський облік</i>. 2015. № 51. С. 21–42. Про затвердження Порядку забезпечення доступу вищих навчальних

	закладів і наукових установ, що знаходяться у сфері управління Міністерства освіти і науки України, до електронних наукових баз даних : наказ М-ва освіти і науки України від 2 серп. 2017 р. № 1110. <i>Вища школа</i> . 2017. № 7. С. 106–107
Стандарти	ДСТУ ISO 9001: 2001. Системи управління якістю. [Чинний від 2001-06-27]. Київ, 2001. 24 с. (Інформація та документація). СОУ–05.01-37-385:2006. Вода рибогосподарських підприємств. Загальні вимоги та норми. Київ : Міністерство аграрної політики України, 2006. 15 с. (Стандарт Мінагрополітики України)
Патенти	Комбайн рослинозбиральний універсальний : пат. 77937 Україна : МПК А01D 41/02, А01D 41/04, А01D 45/02. № а 2011 09738 ; заявл. 05.08.2011 ; опубл. 11.03.2013, Бюл. № 5.
Авторські свідоцтва	А. с. 1417832 СССР, МКИ А 01 F 15/00. Стенка рулонного пресс-подборщика / В. Б. Ковалев, В. Б. Мелегов. № 4185516 ; заявл. 22.01.87 ; опубл. 23.08.88, Бюл. № 31.
Дисертації, автореферати дисертацій	Романчук Л. Д. Оцінка джерел надходження радіонуклідів до організму мешканців сільських територій Полісся України : дис. ... д-ра с.-г. наук : 03.00.16 / Житомир. нац. агрокол. ун-т. Житомир, 2011. 392 с. Романчук Л. Д. Оцінка джерел надходження радіонуклідів до організму мешканців сільських територій Полісся України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра с.-г. наук : 03.00.16. Житомир, 2011. 40 с.
Препринти	Панасюк М. І., Скорбун А. Д., Сплошной Б. М. Про точність визначення активності твердих радіоактивних відходів гамма-методами. Чорнобиль : Ін-т пробл. безпеки АЕС НАН України, 2006. 7 с. (Препринт. НАН України, Ін-т пробл. безпеки АЕС ; 06-1).

Зразок подання голові екзаменаційної комісії

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**ПОДАННЯ
ГОЛОВІ ЕКЗАМЕНАЦІЙНОЇ КОМІСІЇ
ЩОДО ЗАХИСТУ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ**

Направляється здобувач вищої освіти _____
(прізвище та ініціали)

до захисту кваліфікаційної роботи за освітньо-професійною програмою
Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва
спеціальності 204 Технологія виробництва і переробки продукції
тваринництва, на тему: _____
(назва теми)

Кваліфікаційна робота і рецензія додаються.
Декан факультету _____
(підпис)

Довідка про успішність

_____ за період навчання на факультеті
(прізвище та ініціали ЗВО)

Технологій тваринництва та продовольства з 20____ року по 20____ рік
повністю виконав навчальний план за освітньо-професійною програмою з
таким розподілом оцінок за:

4-бальною шкалою: відмінно _____%, добре _____%, задовільно _____%;
шкалою ЄКТС: А _____%; В _____%; С _____%; D _____%; E _____%.

Методист факультету _____
(підпис)

_____ (ім'я та ПРІЗВИЩЕ)

Висновок керівника кваліфікаційної роботи

Здобувач вищої освіти _____
(прізвище та ініціали)

Керівник кваліфікаційної роботи

(підпис)

(ім'я та ПРИЗВИЩЕ)

“ ____ ” _____ 20 ____ року

Висновок кафедри про кваліфікаційну роботу

Кваліфікаційна робота розглянута. Здобувач вищої освіти _____
(прізвище та ініціали)
допускається до захисту даної роботи перед екзаменаційною комісією.

Відповідальний за нормо-контроль

(підпис)

(ім'я та ПРИЗВИЩЕ)

“ ____ ” _____ 20 ____ року

Завідувач кафедри _____

(підпис)

(ім'я та ПРИЗВИЩЕ)

“ ____ ” _____ 20 ____ року

Зразок оформлення рецензії на кваліфікаційну роботу

Р Е Ц Е Н З І Я

на кваліфікаційну роботу здобувача вищої освіти за освітньо-професійною
програмою Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва
спеціальності 204 Технологія виробництва і переробки продукції

тваринництва

ступеня вищої освіти бакалавр

факультету Технологій тваринництва та продовольства

Полтавського державного аграрного університету

Іванова Івана Івановича

на тему: «_____»

виконану на кафедрі _____

під керівництвом _____

(посада, ім'я та прізвище керівника)

Кваліфікаційна робота за своєю структурою сприяє всебічному розкриттю обраної актуальної теми та виконанню одержаного завдання.

За структурно-логічною побудовою та технічним оформленням кваліфікаційної роботи відповідає вимогам, що висувуються перед випускниками спеціальності 204 «Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва».

Для розкриття обраної теми автором опрацьовано значний обсяг наукових праць _____

Автору вдалося дослідити значне коло наукових праць як вітчизняних так і зарубіжних вчених, що стосуються теорії та практики _____

Аналітична частина роботи втілює результати досліджень _____

У кваліфікаційній роботі автором використано ряд методів наукових досліджень, а саме _____. Наочність результатів отриманих в роботі підтверджується рисунками, графіками та діаграмами.

Результатами проведених автором у кваліфікаційній роботі досліджень є наявність конкретних рекомендацій, втілення яких в практичну діяльність _____ сприятиме вдосконаленню _____

Слід відзначити деякі недоліки роботи: _____

Заслужовують на увагу пропозиції _____

Таким чином, кваліфікаційна робота втілює спроби самостійних досліджень і рекомендується до захисту перед екзаменаційною комісією. Автор кваліфікаційної роботи Іванов І.І. заслуговує присвоєння кваліфікації «Бакалавр з технології виробництва і переробки продукції тваринництва»».

Рецензент: _____
(ім'я та ПРИЗВИЩЕ, науковий ступінь рецензента)

_____ «__» «_____» 20__ року

Зразок реферату кваліфікаційної роботи

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет технологій тваринництва та продовольства
Кафедра технології виробництва продукції тваринництва

РЕФЕРАТ

до кваліфікаційної роботи на здобуття ступеня вищої освіти
бакалавр

на тему: «_____»

Виконав: здобувач вищої освіти
за освітньо-професійною програмою
Технологія виробництва і переробки
продукції тваринництва
спеціальності 204 Технологія виробництва і
переробки продукції тваринництва
ступеня вищої освіти бакалавр
групи 204ТВППТбд 41
Іванов Іван Іванович
Керівник: Анатолій Поліщук
Рецензент: Лариса Кузьменко

Полтава – 20__ року

Кваліфікаційна робота складається зі вступу, 3 розділів, висновків, списку інформаційних джерел (34 найменування), 5 додатків. Кваліфікаційна робота містить 27 таблиць, 15 рисунків, викладена на 49 сторінках.

Мета кваліфікаційної роботи _____

Завдання кваліфікаційної роботи: _____

Об'єкт і предмет дослідження: _____

Основний зміст роботи

У першому розділі _____

У другому розділі _____

У третьому розділі _____

Висновки

1. _____
2. _____
3. _____

Пропозиції

1. _____
2. _____

Список публікацій здобувача

1. Іванов І.І.

АНОТАЦІЯ

Іванов І. І. «Технологія виробництва свинини в умовах ПАФ «Україна» Полтавської області». – Кваліфікаційна робота на правах рукопису.

Кваліфікаційна робота на здобуття ступеня вищої освіти бакалавра за освітньо-професійною програмою Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва спеціальності 204 Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва. Полтавський державний аграрний університет, Полтава, 2028.

Встановлено, що в умовах ПАФ «Україна» Полтавської області на основі сезонно-турової системи із використанням двохфазної системи вирощування свиней здійснюється високорентабельне виробництво. Описано найбільш поширені сучасні методи оцінки племінної цінності свиней, а також досліджено ефективність застосування селекційних індексів на базі племзаводу по розведенню свиней великої білої породи ПАФ «Україна». Доведено, що для підвищення показників продуктивності свиней слід враховувати поєднуваність батьківських форм з огляду на диференціацію генеалогічних формувань в породі.

Запропоновані нові підходи до методів оцінки племінної цінності свиней для поліпшення відтворювальних, відгодівельних та м'ясних якостей племінного поголів'я в племзаводі ПАФ «Україна».

Ключові слова: порода, кнури-плідники, свиноматки, генеалогічна структура, продуктивність, оціночний індекс, племінна цінність.

ANNOTATION

Затверджено до друку радою з якості вищої освіти спеціальності Технологія виробництва і
переробки продукції тваринництва, протокол № 1 від 01.09.2023 р.
Формат 60х90 ¹/₁₆. Папір офсетний (білий 70-80 г/м²).
Авт. арк. 2,6.
Тираж 10 пр. Гарнітура Times New Roman Cyr.
Друк – факультет ТТП Полтавського державного аграрного університету